

KORUNK NAGY KIHÍVÁSA: megakadályozni, hogy a hőmérséklet világszerte emelkedjék, és ezáltal radikálisan megváltozzék az éghajlatunk. De valóban izgalomba hozza ez az embereket? A széles tömegeket nem – hiába a tudósok és aktivisták minden fáradozása, amellyel felvilágosítanak, figyelmeztetnek, mozgósítanak.

A tudósok egyre újabb számokkal, görbékkel és grafikonokkal teszik ezt. De a növekvő CO₂-kibocsátás következményeivel kapcsolatos felvilágosítás eredménye egyáltalán nem az, hogy egyre több ember veszi komolyan a témát – ellenkezőleg. A gazdag ipari országokban az utóbbi húsz évben csökkent a klímaprobléma miatti aggodalom. Angliában, az USA-ban és Ausztráliában sokan egyenesen kétségbe vonják, hogy az embernek egyáltalán lenne köze az éghajlatváltozáshoz. És a Föld éghajlata miatti gondot még az érzékeny országokban is elfojtják az aktuális válságok – a brexit, a terrorizmus vagy az euró problémája.

Ezért az aktivisták – hogy fölkeltsék a figyelmet az ember által okozott éghajlatváltozás iránt – egyre látványosabb akciókat terveznek a korszak központjai és a kormányok székhelyei előtt. Figyelmeztetnek – már hányadszor? –, hogy „tizenkettő előtt öt perccel” vagyunk, hogy a jég táblák elolvadnak a jegesmedvék mancsa alól, s az éghajlatváltozás következményeként szárazság, illetve áradások fenyegetnek. A klímaváltozásban ugyanakkor nincs szünet: világszerte magas az üvegházhatású gázok kibocsátása, egyik hőségeköveti a másikat, s az éghajlatváltozás egyre gyakrabban mutatkozik meg időjárási szélsőségekben. De miért nem alakulnak ki nagy viták, miért nem történik valódi klímavédelem, miért nem következik be a gondolkodás gyors átalakulása és az ennek megfelelő cselekvés? *Per Espen Stoknes* norvég pszichológus kellemetlen igazságot tár a tudósok és az aktivisták elé. Válasza: azért, mert az, *ahogyan* a klímaváltozásról beszél-

lünk, „rendkívül racionális és tele van jó szándékkal, de semmi köze sincs kaotikus társadalmi valóságunkhoz vagy ahhoz, ahogyan az agyunk valójában gondolkodik”. Magyarán: sem a tények bemutatása, sem a világvégével rémisztgetés nem hatásos, egyik sem vezet cselekvéshez. *George Marshall*, kormányok és vállalkozások klímavédelmi tancásadója pedig egyenesen azt állítja: „Még csak el sem kezdünk komolyan beszélni a klímavédelemről.”

Stoknes és *Marshall* azon szakértők egyre nagyobb csoportját képviseli, akik úgy látják, hogy a klímapolitika zsákutcába fut. Hitvallásuk: a klímatudósok és a környezetvédők régi eszközei már hatástalannak. Az egyre több tény nem vezet megoldáshoz, de a klímapolitika ellenzőivel történő konfrontáció sem hoz haladást, a világvégétől való óvás pedig elijeszti a hallgatókat. Arra van szükség, hogy áttörjünk a szemrehányások és a tagadások ördögi körét.

Igy látja ezt *Achim Steiner* is, aki 2016 nyaráig az ENSZ környezetvédelmi programjának főnöke volt: „A kritika még nem megoldás”, mondja, és úgy véli, a világ az előtt a „gigantikus kihívás” előtt áll, hogy a következő negyven évben szén, gáz és olaj nélkül szervezze meg a globális gazdaságot, majd hozzáteszi: „Egy társadalmat nem lehet negatívumokkal változásra ösztönözni, hanem csak pozitív eszményképekkel, esélyekkel és motívációkkal.”

A PSZICHOLÓGUS ÉS KÖZGAZDÁSZ *Stoknes* szerint lélektanilag jól magyarázható a változtatással szembeni ellenállás: „A tudósok nyelvezete értelmes a tények síkján, de nem mond semmit társadalmi síkon.” Az éghajlatváltozással kapcsolatos riasztó tények több védőfalról is leperegnek: A problémák nem itt és most keletkeznek, hanem mássutt és később; a horror történetek azt eredményezik, hogy az emberek kerülik a témát; a „kognitív diszsonancia”, vagyis a tudásunk („a repülés árt az éghajlatnak”) és a cselek-

vésünk (fölszállunk a repülőgépre) közötti rés arra csábít, hogy elfojtsuk a témát. Ami megkérdőjelezi az életstílusunkat, azt figyelmen kívül hagyjuk. Végül az „identitásunk” megóvásától, hogy túl sok kellemetlen dolgot fogadjunk be: Ha egy baloldali több klímavédelmi elkötelezettséget kíván egy konzervatívtól, akkor ez csak balul üthet ki – még akkor is, ha olyan konzervatív értékeket kér számon, mint a teremtés megőrzése, a természet szépségének fenntartása és gyermekeink-unokáink biztonsága.

Mindazonáltal a klímavédők stratégiája gyakran még mindig ez: Ha a gyógyszer nem hat, emelni kell az adagot – még több sokkoló tanulmány, még több riasztó beszámoló, még több látványos akció.

Per Espen Stoknes ezzel szemben más utat javasol: „Ha valami nem működik, akkor más megoldással kell próbálkozni.” Javasatai a következők:

- Csoportosan cselekedjenek az azonos gondolkodásúak, akik támogatják és lelkesítik egymást, takarékoskodnak az energiával vagy politikailag aktivizálódnak: „Semmi sem hasznosabb, mint másokhoz hasonlítani magunkat.” Például az irodában: „Ki boldogul a legkevesebb papírra nyomtatással?” Vagy az egyesületben: „Ki jön gyalog vagy kerékpárral az edzésre?”

- Pozitív történeteket meséljünk el, hangsúlyozzuk a klímavédelem előnyeit az egészség szempontjából, ajánljunk jó foglalkozásokat, zöld növekedést. A klímavédelmet fogjuk fel „biztosításként” és az értékek megőrzéseként. „Napelemek a tetőn és egy akkumulátor: függetlenné tesz az áramszolgáltatótól.”

- Tegyük kevésbé bonyolulttá a klímavédelmet: A repülőjegyet automatikusan CO₂-kiegyenlítő fizetéssel számítsuk ki, kisebb tányérokat használjunk az éttermekben, kétoldalas nyomtatásra állítsuk be a nyomtatónkat vagy tegyük normává a vegetárius étkezést.

- Kerüljük a polarizálódást: Azt se nevezzük „tagadónak”, aki elveti

a tudományos tényeket, ez csak akadályozná a kommunikációt. Ahelyett, hogy a tudományról beszéljünk, beszéljünk ellenfelünk érzelmeiről és motivációjáról, kérdezzük meg, miért utasít el bizonyos klímavédelmi intézkedéseket, vagy miért fél életstílusának megváltoztatásáról.

HOGY KÉSZEN ÁLLNAK-E erre olyan környezetvédő szervezetek,

amelyek erősen építenek a konfrontációra és a katasztrófák falra festésére, például a Greenpeace? A Greenpeace új főnöke, *Jennifer Morgan* beismeri ugyan, hogy a környezetvédőknek „nem csupán figyelmeztetniük szabad, hanem megoldásokat is be kell mutatniuk”, de rámutat egy másik, döntő szempontra is: „Végül mindig a hatalmi dinamikáról van szó. Kinek van hatalma

befolyásolni a kormányokat, az ipart vagy az embereket?” Nyilván mindkettőre szükség van: a hatalmasok szemben támasztott világos követelményekre és a sikeres elkötelezettség pozitív történeteire egyaránt.

Bernhard Pötter

Forrás: Publik-Forum, 2016/22

„Sokkal jobb, ha kevesebb holmink van,
mint ha a sokat rendezgetjük.”

Joshua Becker

Birtokolni vagy létezni?

Birtokolni vagy létezni? Természeti katasztrófa esetén ez nem kérdés. És a hétköznapiakban?

Korunk fogyasztói kultúrájában feldoklunk a tárgyokban. Egyre nagyobbak az igényeink, és egyre több mindent szerzünk be (nyaralásokon, születésnapokon, karácsonykor, leázásokon), de a feleslegtől nem igazán tudunk megszabadulni. Otthonaink tele vannak cuccal, és a halmok egyre nőnek. És mert azt gondoljuk, a megoldás a rend, egyre több és nagyobb dobozt vásárolunk, rendrakási tippeket és trükköket keressük. De holmink rendszerezése (lomtalanítás nélkül) csak átmeneti megoldás lehet!

Amire valóban szükségünk van: az, hogy egyrészt **szabaduljunk meg a feleslegtől**, másrészt **kevesebb dolgot akarjunk megszerezni**, vagyis csökkentjük a birtoklás iránti vágyunkat!

Legyünk óvatosak: ha túlvagyunk egy sikeres lomtalanításon, a felszabadult hely miatti örömeinkben ne szaladjunk azonnal rég vágyott, szükségesnek vagy megérdemeltnek vélt dolgokat vásárolni! Próbáljuk meg fenntartani a keletkezett szabad teret – üresen!

Ne hagyjuk, hogy a kényelem, az elvárások, a szokások, az unalom, az elégedetlenség, a másokkal való összehasonlítgatás, a reklámok, a státuszszimbólumok, az ambíciók, az identitás, az önbizalomhiány újabb vásárlásba hajtson! Muszáj megtanulnunk visszafogni a vásárolhatnánkunkat, különben újra és újra telepokoljuk a lakást.

Időt kell szánnunk rá, hogy elengedjük a birtoklás iránti vágyunkat, és olyan megoldásokat keressünk, amelyek támogatják a kevesebb vásárlás megvalósítását, ld. megosztás, kölcsönzés – és a kreatív gondolkodás, ami nélkülözhetetlen, ha az ember tényleg csak a szükségleteit kielégítve vásárol, és nem a kényelmi és élvezeti szempontjait helyezi előtérbe.

Attól, hogy csökkentjük az igényeinket, és kevesebbet vásárolunk, nem leszünk szegényebbek és nem kerülünk hátrányos helyzetbe sem! Feltéve persze, ha van körülöttünk egy közösség, amely segíti a birtoklástól szabadulni igyekvő embert. Az ilyen közösségekben nem kell javakat halmozni: ha nincs hólapátunk, kölcsönkérünk; ha olvasni szeretnénk, elmegyünk a könyvtárba; ha fűvet nyírnánk, van közös fűnyíró stb.

Vannak természetesen, akik nem látják ilyen felhőtlennek az ún. *de-own* elképzelést: Stephanie Land szerint például a *de-clutter* és *de-own* a középosztály hóbortja, azoké, akiknek könnyű kielejtezniük bármit, mert egyrészt bőven van miből selejtezni, másrészt bármikor be tudják szerezni, amire szükségük van. Mi van azokkal, akiknek nincs mit kielejtezniük, akik nem válogathatnak a különböző minőségű javak közt, akik már így is a minimummal kell, hogy beérjék? – teszi fel a kérdést. (Fogalomtisztázás: a lomtalanítás [*de-clutter*], azaz a megszabadulás a felesleges holmiktól nem ugyanaz, mint a vásárolhatnánkunk pórázon tartása [*de-own*], azaz megszabadulás a birtoklás iránti vágyunktól).

Vannak azonban helyzetek, amikor nem mi döntjük el, akarunk-e minimalistábban élni. Ha van valami, ami segít átértékelni a cuccok fontosságát az életünkben, az a hirtelen a nyakunkba szakadó természeti katasztrófa. Amikor a hosszú évek alatt gyűjtögetett tárgyak vesznek oda percek alatt, rögtön kiderül, mi az, amire tényleg szükségünk volt!

Ha tűz, árvíz vagy szélvihar fenyeget, az anyagi javak pillanatok alatt teljesen értéktelenné válnak a szemünkben. Eszünkbe sem jut menteni az addig oly nélkülözhetetlennek vélt tárgyainkat – egy dolog fontos, hogy élve megús-

szuk. A menekülés perceiben csakis az emberek, az állatok és néhány fénykép megmentése számít.

Az idei év több olyan természeti katasztrófát hozott, amelyekben emberek ezrei veszítették el mindenüket. A *Becoming Minimalist* blog egyik olvasója írta a következőket: „... úgy lettem minimalista, hogy próbálkoznom sem kellett. A kaliforniai Santa Rosában található otthonunkat és minden holminkat elpusztította a Tubbs tűzvész. Csak a kutyáinkat, a rajtnak lévő ruhákat, az autónkat és néhány dolgot hoztunk el. Azt akarom, hogy az olvasók tudják: Amikor mindent elveszítesz, nem fogsz a holmidra emlékezni. Ha majd visszaengednek minket a házhoz, csak pár dolgot szeretnék megtalálni – három darab számomra fontos ékszert, ennyi. A többi csak cucc.

Amióta a tragédia megtörtént, több az áldás az életünkben, mint a veszteség. Minden barátunk imádkozik értünk. Egy másik barátunk, aki bárban dolgozik, felajánlotta számunkra az egyik műszakban kapott borralalóját. Templomunkban, amely sértetlenül megúsza a tüzet, azokért imádkoznak, akik elsőként jöttek segíteni, és óvni az emberek hátrahagyott tulajdonát.

Megtanultam, hogy az ember otthona nem a háza, **az otthonod ott van, ahol a szeretteid vannak**. Most a növéreméknél lakunk, négy felnőtt, négy kutya, és remek, hogy együtt vagyunk. Nem tervezem, hogy pótolom az elvesztett holmikat. A házunkat újraépítjük, és újra otthonra lelünk benne, de az a ház mindenki előtt nyitva áll majd.”

Fordítás és összefoglaló:

Antal Orsolya, GreenDependent

Megjelent a Kislábnym hírlevél 2017. decemberi (103.) számában

További olvasnivaló a témában: Erich Fromm: Birtokolni vagy létezni?